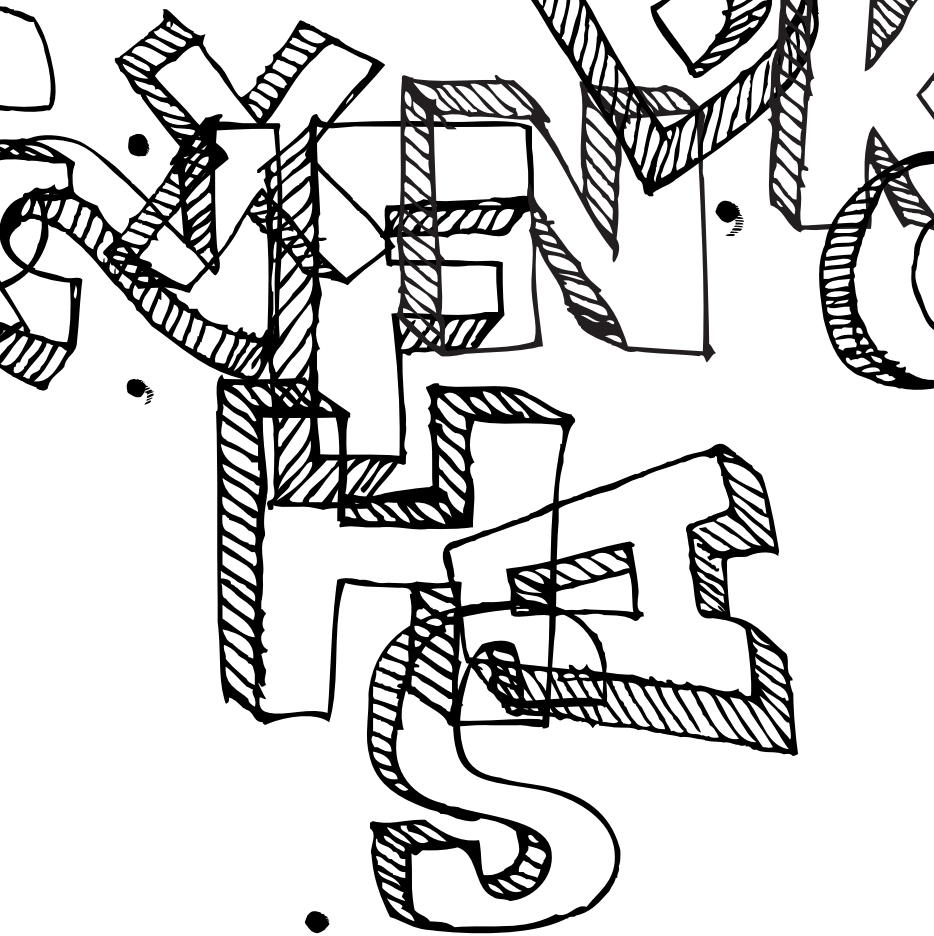

PRETRESANJE BILJEŽNICE

Zbornik radova Foruma mladih pisaca KIC-a „Budo Tomović“

**JU KULTURNO-INFORMATIVNI CENTAR
"BUDO TOMOVIĆ" PODGORICA**

PRETRESANJE BILJEŽNICE

**Zbornik radova Forumu mladih pisaca
KIC-a „Budo Tomović“**

Podgorica, 2021.

Jelena Knežević

...dobroj poeziji treba vidljivost 7

MILICA BOŠNJAK

...„ljekovi“ u koje ni sami ne vjeruju 13

ANĐELA BULAJIĆ

*...lica koja su nas čuvala od onoga
što sada jesmo* 23

ADNAN ZAJMOVIĆ

...karikatura u telegramima 31

LUKA BOLJEVIĆ

...slobodni da ustrojimo svijet 35

MARKO STANOJKOVSKI

...djeca uličnih prolaza 45

NIKOLA ĆORAC

...o poeziji kao o neizlječivoj bolesti 51

MILENA RADEVIĆ

...novo normalno 57

BARBARA DELAĆ

...pretresanje bilježnice 75

JANA RADIČEVIĆ

...zona neutralnog pritiska.....85

NATAŠA GUDELJ

...autorka nije prisutna.....97

Jelena Knežević

dobroj poeziji treba vidljivost

U sedmoj zajedničkoj knjizi Foruma mladih pisaca KIC-a „Budo Tomović“ sabrana su ostvarenja desetero članova ovog spisateljskog kružoka, nastala tokom 2021. godine, koja je uprkos globalnoj pandemiji i virtuelnom susretanju za njih bila plodna – obilježena brojnim nastupima, promocijama, rezidencijama, nekim važnim nagradama i novim publikacijama.

Nataša Gudelj i Milena Radević bile su gošće festivala *Ratkovićeve večeri poezije* na kojem je Nataša Gudelj trijumfovala u kategoriji pisaca do 28 godina, a Milena Radević drugi put zaredom osvojila treću nagradu. Jana Radičević se kao najmlađa spisateljica grada Graca u više navrata, različitim povodima, predstavila austrijskoj publici, a učestvovala je i na 60. Struškim večerima poezije, jednom od najprestižnijih pjesničkih festivala u regionu. Svoju poeziju čitala je tom prilikom u okviru programa organizovanih u Strugi i u Skoplju. Početkom godine Jana je bila gost Booksine tribine *Učitavanje* i ljubljanskog festivala *IGNOR*, a u martu mjesecu učestvovala je i na međunarodnom pjesničkom festivalu *Svetski dan(i) poezije PAPIR KAMEN KAMEN* koji godinama unazad organizuje Kul-

turni centar Beograda. Tim povodom četiri Janine pjesme objavljene su u elektronskom izdanju zajedničke zbirke učesnika festivala pod nazivom *PAPIR KAMEN KAMEN*. Jana je predstavljala Crnu Goru i na svjetskom festivalu poezije *Poesia 21. World Poetry Day* koji je preko onlajn platformi ove godine okupio više desetina pjesnika iz cijelog svijeta. Barbara Delać je, skupa sa multimedijalnom umjetnicom Sarom Renar, performativno izvela svoju poemu *Gdje smo ovo, pričaj mi* na festivalu *Literitorija* u Podgorici, a tokom rezidencije u Prištini imala je priliku da nastupa i pred tamošnjom publikom. Nikola Ćorac, Barbara Delać, Luka Boljević i Jana Radičević promovisali su svoje objavljene zbirke u KIC-u „Zeta“, a na zajedničkom čitanju poezije ispred KIC-a „Budo Tomović“ predstavili su se gotovo svi članovi Foruma, od kojih neki prvi put. Većina članova grupe predstavila se i poezijom u video formatu na društvenim mrežama, kratkim inscenacijama sopstvenih stihova, povodom šestog rođendana Foruma.

Od publikacija u 2021. treba na prvom mjestu izdvojiti prisustvo izabrane poezije članova Foruma u zborniku *Nova BHCS poezija* izdavačke kuće Slavitude iz Pariza, čija je namjera da pažnju francuske publike usmjeri na savremenu književnost koja nastaje na južnoslovenskim jezicima. Zbornik u kojem su se u prevodu na francuski našla ostvarenja nekoliko članova Foruma promovisan je i u Podgorici. Značajno je, zatim, predstavljanje autora Foruma u kraljevačkom časopisu *Povelja*, poznatom po objavljivanju savremene lirike, a prisustvo Foruma nije izostalo ni u ovogodišnjim *Rukopisima 44*. Pjesme Nataše Gudelj objavljene su u novom broju časopisa *Trag Biblioteke* „Danilo Kiš“ iz Vrbasa, budući da se njena poezija među 90 pjesnika iz regiona našla u finalu 53. Festivala

poezije mladih u Vrbasu, a osvojila je i treću nagradu, za najbolji ciklus pjesama, na književnom konkursu „Sremčevi dani – Bal u Elemiru“. Natašin rukopis pod nazivom *Heterotopija*, uz posebne pohvale žirija, uvršten je među finaliste konkursa za nagradu „Mladi Dis“ Gradske biblioteke iz Čačka. Aprilsko izdanje elektronskog časopisa *Fragment* bilo je posvećeno mladim crnogorskim pjesnikinjama, pa su se u njemu našle i pjesme Jane Radičević i Barbare Delač, dok je Milena Radević objavila svoje pjesme u časopisu *Libartes*, a u prevodu na poljski i na portalu *Babiniec*, čiji je fokus na ženskom pismu. Poezija Jane Radičević objavljena je i u januarskom broju književnog časopisa *Fantom slobode*.

Nastupe i uspjehe mladih pjesnika prati i veće interesovanje crnogorskih medija za njihov spisateljski rad, shodno tome, rekla bih – konačno, i veća vidljivost njihovog stvaralaštva na književnoj i kulturnoj sceni u sredini iz koje potiču. A to jeste važno, jer svijetu treba dobra poezija, a dobroj poeziji treba vidljivost – da bi dospjela u svijet, da bi govorila drugima ono što možda sami osjećaju, a ne umiju da formulišu, ono što ne vide, a za čim čeznu ne znajući. Razloga je još mnogo, a dobre poezije – u moru osrednjih pokušaja i terapeutskih, dnevnčkih zapisa – zapravo, premalo. I zato je neophodno objaviti je svijetu, mimo loših vijesti i objava važnih za praktični život u svakodnevici ili baš zbog njih. Paradoksalno, vidljivosti poezije Foruma doprinijelo je zatvaranje svijeta usljed globalne pandemije opasnog virusa, koje je uslovalo nagli, ali gotovo potpuni prelazak literarnog stvaralaštva u digitalnu sferu, i podstaklo njegovu novu multimedijску orijentaciju. U skladu sa zahtjevima svog doba, mladi pisci Foru-

ma uhvatili su taj talas i skrenuli pažnju na sebe, kao na grupu koja je uz malo institucionalne podrške kreirala sebi zajednički stvaralački i performativni prostor, ali čiji članovi – svako za sebe – ima šta da kaže svijetu, na potpuno ličan, originalan i upečatljiv način.

Ovogodišnji zbornik Foruma odgovor je na tu potrebu, pa je svakom od članova Foruma dat zaseban prostor u zbirci, bez tematskih, stilskih ili žanrovskih uvezivanja sa drugima. Naslov *Pretresanje bilježnice*, izdvojen iz stihova Barbare Delač, upućuje na stilsku, motivsku i žanrovsku raznovrsnost zbirke, te njenu otvorenost za pokušaje – ne uvijek uspjele iz prve, za eksperimentisanje sa novim formama, miješanje doživljajnog i pripovijednog, doslovnog i metaforičnog, za skiciranje i popravljavanje skice, obrađivanje onoga što, jednom sačuvano kao emocija, doživljaj, utisak ili tuđa priča, riječ tek ili crtica, postaje kompleksna jezička, umjetnička tvorevina, svjedočanstvo o svijetu koje ubjedljivo govori drugima.

Zbornik se otvara poezijom najmlađih članova koji su se Forumu pridružili u protekle dvije godine. Ubojite narativne minijature Milice Bošnjak, nabijene emocijom straha i egzistencijalne nelagode, prati tematski raznorodna poezija Anđele Bulajić, u kojoj je očigledna svijest mladosti o nužnoj promjeni perspektive u traženju odgovora na važna egzistencijalna pitanja. U prvim objavljenim pjesmama Adnana Zajmovića koje slijede ista ta potreba izražena je kroz karakterističan obrt na kraju pjesme, koji omogućava novo sagledavanje cjeline.

Bilo da tematizuje globalne, porodične ili dubuko unutrašnje potrebe, Luka Boljević u svojim novim pjesmama teži ka tijesnom povezivanju sadržine i forme. Muzičke

i književne reminiscencije ostaju karakteristična odlika njegove poezije, a prisutne su i izrazito semantički produktivne i kod Marka Stanojkovskog. Posredstvom njih mladi pjesnik uvodi čitave komplekse ideja i zadaje dominantan, melanholičan osnovni ton svojoj poeziji.

Zbornik donosi i nove pjesme Nikole Ćorca, u ciklus objedinjene zapitanošću lirskog subjekta nad pojavama, sjećanjima i osjećanjima, koja se razrješava kroz upečatljivu objektivnu korelaciju, pa bez eksplikacije i suvišnih retorskih ukrasa posreduje emocionalni naboj. Slijede pjesme Milene Radević kojima je zaslužila mjesto u finalu ovogodišnjih *Ratkovićevih večeri poezije*, pjesme buntovnog i prkosnog ženskog glasa, koji preispituje svoj odnos sa svijetom čije unaprijed zadate obrasce življenja i predrasude duboko prezire i odbacuje bez obzira na cijenu.

U novim pjesmama Barbara Delač ostaje bliska jezičkoj poeziji i dosljedna u poigravanju jezičkim strukturama. Balansirajući između metaforičnih i doslovnih značenja, mlada pjesnikinja problematizuje brojne aspekte savremenog društvenog ustrojstva, zahtijevajući od čitaoca aktivni doprinos u kreiranju smisla kako pjesme, tako i sopstvenog postojanja.

Zbornik premijerno donosi i opširan odlomak iz još neobjavljene poeme *Zona neutralnog pritiska* koju je Jana Radičević napisala tokom godišnje rezidencije u Štajerskoj prijestonici. Narativ o odrastanju, stasavanju, otkrivanju sebe kroz ljubav i stvaralački poriv realizuje se preko centralnog motiva vode, koji objedinjuje prošlost i sadašnjost, refleksiju i pripovijedanje.

U finalu zbirke sabrane su pjesme Nataše Gudelj, u kojima, uprkos podnaslovu, itekako prisutna autorka lucidno preispituje kontroverze svakodnevice, često je, drugačijim pogledom na stvari, mijenjajući do neprepoznatljivosti. Zbornik se zatvara Natašinom kratkom pričom, prvom koju se autorka odvažila da objavi, a u kojoj isprobava sopstveni osjećaj za realnost posredstvom centralnih motiva migracije i sna, podstičući čitaoca da učini isto. Znakovite su dvije kratke rečenice na kraju priče, koje istovremeno zatvaraju i čitavu zbirku. Iako u priči imaju sasvim konkretno značenje, one metaforično pročitane mogu da prikažu poziciju mladog pjesnika u svijetu u kojem živimo: „Napolju se sprema oluja. Potežem opet.“

MILICA BOŠNJAK

...„ljekovi“ u koje ni sami ne vjeruju

Milica Bošnjak rođena je 2001. godine u Nikšiću. Živi u Herceg Novom. Studentkinja je druge godine fizioterapije u Herceg Novom. Bavi se kreativnim pisanjem od trinaeste godine. Objavljivala je u časopisu *Iskra* (2019. i 2020), na blogovima Artkum i Nigdine (2020). Osvojila je drugu nagradu na 10. literalnom konkursu „Otvori knjigu, otvori svijet“ (2020). Od 2020. godine članica je književne grupe Forum mladih pisaca koja se okuplja u KIC-u „Budo Tomović“.

Lijek

Vrtoglavica, malaksalost,
depresija, tremor,
preosjetljivost,
mržnja prema sebi,
strah za sopstveni život,
osjećaj bespomoćnosti,
suzne oči i otežano disanje...
Čitam neželjena dejstva
življenja za koje mi kažu
„uskoro će biti bolje,
mora prvo da se pogorša
da bi postalo bolje“.
Šta znam ja,
moje je da ćutim
dok me kljukaju
„ljekovima“ u koje ni sami ne vjeruju.

Reversed Binge

Gledam u tanjir.
Pomjeram hranu
iz jednog u drugi ćošak.
Vid mi se muti,
grčevi se pojačavaju.
Nijesam zaslužila jesti.
Odgurnula sam tanjir,
ustajem od stola.
„Nijesam gladna, moram učiti“.
Ponavljam u sebi mantru:
Kazna je stvorila uspješnog.
Moram da budem uspješna,
budem vitka, budem...
Zveket escajga se nastavlja
uz kritiku na moju figuru
i neobično ponašanje...

Tajna

Suprostavila sam se.
Tvoje oči je napustio dječak
koji je stajao preda mnom.
Zaškripao si zubima.
Svom snagom
otresao si me o ormar
iza mene.
Budim se sa glavoboljom.
Učitelj je tražio da to ostane
tajna.

Assault

Prošla sam bez osvrta
na žvižduk i komentare.
Razbjesnila sam ih.
Bježim od staklenki
kojima me ciljaju.
Upaljač je pukao
pod mojom čizmom.
Krijem se od svjetiljke,
utišavam disanje.
Skupljam se u ćošak.
Postajem vjernik
i ponizno molim
da me ne pronađu.

Nečista krv

Tvoj otac je medijum
između tebe i mene.
Ucijenjen si Njemačkom,
obećanjem meda i mlijeka.
Šalje mi neprikladne poruke.
Krv mi ključa.
U nevjerici i gađenju
perem tijelo do perutanja
i preispitujem čime sam zaslužila
da budem ovako ponižena...

„Ajmo na kavu“

Sjele smo u „Kino“.
Meni depresso, duži.
Pogledala me je zabrinuto.
U želucu se bućka krivica,
sve do ždrijela nagriza.
Neću da je teretim
pričama sa prethodnih kafa.

Podsvijest

Pomazio me je po kosi.
Zagrlio s leđa.
Poljubio u rame
i šapnuo da je ponosan.
Okrenula sam se,
iza je bio samo vazduh.

Kancelarija

Fioka je zaškripala.
Završio sam pismo.
Poljubio sam sliku
Filipa i Nataše.
Prislonio cijev čelu.
Opalio je
dok sam se predomišljao.

ANĐELA BULAJIĆ

*...lica koja su nas čuvala od onoga
što sada jesmo*

Anđela Bulajić rođena je 1995. na Cetinju. Godinu dana studirala je svjetsku književnost na Filološkom fakultetu u Beogradu, a zatim je završila studije pozorišne produkcije na Fakultetu savremenih umjetnosti u Beogradu. Bila je redovni član književnog udruženja „Poezin“ iz Beograda. Članica je Foruma mladih pisaca KIC-a „Budo Tomović“. Pjesme su joj objavljene u šestom zborniku mladih pisaca KIC-a *Pisci ne padaju s neba*, u elektronskom izdanju zbirke *Vavilonske biblioteke* i u zborniku *Rukopisi 44*.

Nestajanja

Više ne čestitamo rođendane jedni drugima
prošlo je stotinu godina
ne pamtimo lica koja su nas čuvala
od onoga što sada jesmo.
Mislili smo da ćemo se držati za ruke
u nekoj dalekoj galaksiji
gdje smo veliki ljudi
svi smo se rodili na isti dan
postavljali lopovsku godinama
da nas preskoče
jer smo umorni
od rađanja
od postajanja neko
čuvamo, još stotinu godina
nejake i slabe od onoga što mi jesmo
sad smo samo lica
i samo laktovi
izlizani od oslanjanja na nadu
još nekoliko svjećica
i nijedna koja će goreti do zore.

Mamin odmor

Nekoliko dana mislim da je nedjelja
jer majka ne lista knjige iz administracije
ne čujem na svakih sedam sekundi „baza podataka
i sistem za praćenje inventara“.

Miriše na supu od pilećih kostiju
prosut je gustin po kuhinjskom podu.

Plava tečnost curi niz prozore
oporavljena orhideja viri iz saksije
u cipelarniku je više prostora nego prije
sad, kad smo u kući, samo mi, žene
ima dovoljno mjesta da sve stane.

Lakše se diše u dnevnoj sobi
umjesto razvučenog dvosjeda
spavam u krevetu
tik pored nje
na bijelom jastuku
na ženske parfeme mirišu zavjese
bude mi muka od arome jagode
ali mama kaže da je sve kako treba.

Često spava, rijetko se šminka
sad, kad smo samo mi žene
kosu veže u rep
ne crta obrve
ponekad je ne prepoznam
sad radi i subotom od 9 do 5
kaže, ruke su joj mekše od kad pere dva tanjira
dvije šoljice za kafu
jednu pepeljaru
kaže
da je ovo njen najbolji odmor do sada.

Ukosnice i druge sitnice

Podrezati nokte, pričvrstiti šnalu
bezbjedno izaći u svijet
sjajem prelakirati nokte
pa ruke omekšati voskom
iznad čela staviti ukosnice
na usni zagristi mirisno labelo od višnje
ubaciti stopala u lavor
napuniti ga vodom i zaroniti u njega
i glavom i grudima i nogama
boju premazati preko korijena kose
povući prstima trepavice od crnog mastila
namazati obraze vazelinom i limunom
popiti mnogo tečnosti
izbljuvati mnogo tečnosti
umiti se medom i čajem
gledati kožu od gline kako se pari sa kostima
stomakom dotaći maslačak koji niče iz zemlje
progutati njegove vazdušaste sjemenke
sve uhvatiti u šaku i nositi kao zrna šećera
prisloniti prste na hladan beton
i pustiti kamičak da se ureže u palac
da ostavi rupice i krv
onda opet podrezati nokte
do mesa
kroz zube usisati jagodice
i znati da je bolje
kad malo boli
bolje od: ne osjećati baš ništa.

Radanje ptice

Na mojoj terasi jedan golub svakodnevno umire.
Samo što se rodi, pokaže kljun – krila su mu nejaka.
Ubacim sjeme bundeve u istu činiju svakog podneva
uzme dva zna – i to jedva proguta.
Mekog perja je sve manje – ispod golog tijela čujem
kucanje srca
sa svakim suncem – jedan otkucaj manje
uzmem ga u ruku, pružim ka oblaku – imam jedan čitav
život na dlanu.
Iz saksije pune cvijeća, posmatra svijet – kojem ne pripada
Spusti glavu u zemlju – gledam,
kako nepomično leži
ptica koja nije stvorena za let.

Radanje ptice II

Tik ispod roletne – jedan golub svakodnevno provuče glavu
Podest balkona je najveći aerodrom
Gledam ga iz ptičije perspektive – oko mu je kao zrno
Koje tek treba da proklija
Pružim mu prst – nasloni kljun
Mahne jednim krilom – pozdravlja me
Drugo još nije spremno
za podvige.
Toliko života – u premalom tijelu
Još jedna zora i biće kao albatros
Istražuje saksiju – a tek je otvorio oči
Već sljedećeg maja
Biće to ptica –
sa sopstvenim gnijezdom.
Ili: U tom golubu vidim – tračak slobode
svaki je trenutak, zbog njega – dragocjen.

Trenutak (k)raja

Taj sa kim dijelim vazduh ne razumije značenje melanholije
slabo uzavire kad se stavi na vatru
miriše na čajno drvo
dobar je antibiotik za ustajale košmare
kad pije kafu odmjeri vodu
kad laže gleda
zjenicu
beonjaču
i žutu pjegu.
Da govori, ne smije prvi početi
uništava ga strah
toga se plaši
da će na kraju, on biti krivac.
Taj koji me ljubi u čelo
taman je kao modrica
ali prolazi brzo.
On je numeričko biće
jedna
dvije
tri
čase vina sadrže tačno trideset i četiri gutljaja
grmljavina u njegovim očima
kad prislonim usne na čašu
mamurluk je drzak poput udarca u zube,
tad skupim hrabrost da podignem pogled sa poda
na posljednjem nivou
za najbolje igrače
samo prazna baterija
i nepopravljiv pad signala.

ADNAN ZAJMOVIĆ

...karikatura u telegramima...

Adnan Zajmović rođen je u Bijelom Polju 1996. godine, gdje je završio Srednju elektro-ekonomsku školu. Školo-
vanje je nastavio u Podgorici na Ekonomskom fakultetu.
Bavi se ribolovom i veliki je zaljubljenik u ptice. Od 2020.
godine član je Foruma mladih pisaca u KIC-u „Budo To-
mović“.

novost

Na TV-u izvještavaju o Parizu.

Vazdušni napadi na grafičke dizajnere odložili su par brojeva
Šarli Ebdoa.

Sa Bliskog istoka stiglo je mnogo karikatura u telegramima.

Proglašen dan žalosti obilježen je sporazumom o upotrebi
novih boja u štampi.

familijarna pjesma

osmog septembra umro mi je stric
par sati nakon toga rođen mu je sin
otac nije znao da li da puca.

pjesma o odnosima

nikad nijesam shvatao trigonometriju
kratkovid sam
slab sa datumima
ne zborim sa familijom
studiram na silu i
ne sjećam se kad sam počeo.

oštrom pogledu mušterije
dok uvaljujem neispravan telefon
cinično se smijem.
Kad primim reklamaciju uz uvredu briznem u plač.

LUKA BOLJEVIĆ

...slobodni da ustrojimo svijet...

Luka Boljević rođen je 1994. u Podgorici. Diplomirani je pravnik. Laureat je 33. Festivala mladih pesnika u Zaječaru. Pobjedom na ovom festivalu omogućio je štampanje svoje prve zbirke *Meso jezika*. Član je književne grupe Forum mladih pisaca koja se od 2015. godine okuplja u podgoričkom KIC-u „Budo Tomović“. Objavljivao je u zbornicima: *Raspoloženi za ptice, ili je već neko to isplanirao*, *Rješenje zagonetke*, *Bespomoćne riječi*, *Kolažiranje*, *Pisci ne padaju s neba*, *Čergarske vatre*, *Rukopisi* (42, 43), kao i u književnim časopisima: *Beogradski književni časopis*, *ARS*, *Script*, *Vesna*, a njegova poezija se može čitati i u izboru PAF konkursa (2019). Uvršten je u izbor za prevod na njemački jezik na konkursu projekta *Vrijeme (bez) utopije*. *Mreža mladih pisaca*, projekta koji je podržala Njemačka akademska razmjena (DAAD), kao i u zbirci pjesama *Nouvelle poete* u izdanju Slavitude, gdje je pjesma prevedna na francuski jezik. U najavi su i prevodi na grčki i slovenački jezik.

kontrakcija: čovjek – priroda

slobodni da ustrojimo svijet
puščano zrno u bijelo meso
krvari crveno

meci pogode najslabije
barut u bombama
znači ljude na ulicama

Bagdad je crven ispod ruševina
ispod srušenog mosta
i dalje žive izbjeglice

kontrakcija: aktivacija mjesta
na kojima se generiše naprezanje

pokušaj čovjeka da opstane
zavisi od
pokušaja čovjeka da opstane

svi spaljeni gradovi
liče jedni na druge
osim izbjeglica
one su uvijek drugačije

čša u stomaku

fašizam me izdaje u dugoj starosti

votka na suvo
gasi se samo
po potrebi

ujutru cijedeni limun
na prazan stomak,
bijeli se zubi najbolje zarivaju
u crveno meso životinja

kad osvojimo njihov svijet
nama preostaje krompir
al' da bude votka

na prazan stomak popijem čšu
led se u meni
sporo
otapa

ukus porodičnog stabla

posljednji put sam se posjekao
kad sam rezao salatu
po paradajzu je kapala krv

solim da zaboli
sa jagodice sisam pretke
genetika se čudno miješa
dok salatu dijelim u činije

24/7

*mama, u mojoj glavi sve se dešava
dvadesetčetirisedam*

riječi da s(v)e opišem
imaju značenje
samo u mojoj sobi

svi ti nepozvani ljudi
sa rukama prepunim riječi
čine me umornim

plašim se da priznam
ali zmajevi u mojoj sobi
jedu djecu za doručak
i mama, jednog dana
poješće i mene

isus na zidu

na zid iznad kompjutera
otac je kucao raspeće

isuse, za šta ti služe ruke,
viknuo je
kad sam ispustio eksere

plakao sam
majka me je uzela u naručje

otac je pio pivo i
gledao isusa
zakucanog za zid

kako prolazi vrijeme

misliš da dani brzo prolaze
pred satom pratim kazaljke
i gulim pomorandže
čekam da prođe
dok ne stigneš
dok ne stigneš
dok ne stigneš

galvanometar mjeri pozitivno

*if you go
go today
do it (today)
or stay*

napon moga tijela
mjere elektrode

napon tvoga tijela
mjere elektrode

i sve je trenje
fizika i ništa drugo

tvoje ime

ujutru me bude načini tvog disanja
ako kažem, riječi nestanu u oblaku

jezik traži načine da te opiše
kad izgovoreno postane istina

široki pojasi meridijana drže odstupnicu:
ako kažem, uspomene će ostati zauvijek

ne postoje načini da pišem
kad su među nama kilometri i tišine

Tomaž Šalamun

*Tomaž je monstrum
Šalamun je čudovište*

Pišem o traženju smisla
naše riječi ne poznaju
oblike množine

*sedim ovde i
pišem. oba okca su mi
još unutra, oba okca*

noću, poslije dovoljno piva
činim ti se čudovište
Tomaž Šalamun kaže

*umrlo je zlatno more. umrle
su biljke. savile se u rolnu i
odjurile. ljubiš se privremeno*

saviješ se u rolnu i
odjuriš. činiš mi se
čudovište. ljubiš me privremeno

MARKO STANOJKOVSKI

...djeca uličnih prolaza...

Marko Stanojkovski rođen je 1998. u Podgorici. Član je književne grupe Forum mladih pisaca koja se okuplja u podgoričkom KIC-u „Budo Tomović“ od 2015. godine. Jedan je od finalista 47. Ratkovićevih večeri poezije u Bijelom Polju, a bio je u najužem izboru konkursa *Treći trg 2018* za prvu knjigu. Objavljivao je u zbornicima: *Raspoloženi za ptice, ili je već neko to isplanirao*, *Rješenje zagonetke*, *Bespomoćne riječi*, *Pisci ne padaju s neba*, *Rukopisi 41* i književnim časopisima Script i ARS.

Djeca uličnih prolaza

Mi smo djeca uličnih prolaza,
očiju uklesanih na margine Vorholovih slika,
prerano zaspala među trnjem Per Lašeza,
glasova ugušenih u kiši nafte i koka kole,
u kricima teške industrije stranih investitora.
Sumnjivi tipovi podzemlja,
nad čijim glavama odjekuje bat suvih đonova
uglednih ambasadora sa klovnovskim kravatama.
Modrim prstima trzamo žice harfe poput Homera.
Putujući muzičari i dvorske lude ujedinjene u ideji.
Apostoli religije cvijeća šapuću stihove rešetkama,
ispisuju sonete na rubu zatvorskih zidova.
Potomci duhova šamana uzvišeni u nagosti,
zarobljeni u eri predratne tišine.
Mir koji će okončati sve mirove.
Veliki pastir je isuviše visoko
Toliko high da vapaj stada više ne može čuti.
Dječak je uzaludno vikao: „Vuk!“,
među uličnim prolazima samo je zavijao vjetar.

On the Road

Betoven napušta obrise predgrađa,
vuče točkove kofera po stanici,
ispisuje etide po mermeru toaleta.
Par ugljenisanih nota uz grafit
od mokraće sidaša zgrčenog pred ogledalom.
Svjež obrijani muževi potpisuju
brakorazvodne parnice, nečitke potvrde alimentacije
pred razrokim sudijama umrljanim kiselim mlijekom.
Cesta istačkana brdašcima balege
lagano odlazi ka poljima kukuruza.
Daleko od grada, mladi rojevi pčela
biraju sjeme za svoj prvi orgazam.
Konzerve na seoskom groblju pozivaju na misu.
Miris tamjana potiskuje kolute hašiša bludnika.
Preparirani Isus u vidu trofeja krase zidove tavana,
blagosiljajući trpezu posljednjeg sedmičnog dana.
Na radiju glas prvog među jednakima
obavještava o naglom porastu broja komaraca.
Marks pridiže mamurnog Engelsa
govoreći o crvenilu izazvanom opijumom noći.
Revolucija novog vijeka
leži na mastilom pokvašenim dirkama,
čekajući prve taktove devete simfonije.
Ali Ludvig je isuviše mator i gluv.
Otrovan ciničnom mizantropijom priziva Tolstoja
da zajedno nestanu pod kotačima voza.
Pruga istačkana brdašcima balege
lagano odlazi ka poljima kukuruza.

Pusta polja

Stih treba početi patetikom.
Uroniti u blato emocija,
čupajući korov duhova vremena
nataloženih u šapatu svakodnevice.
Usuti u riječi ulje bombi sa reklama,
pjevajući o Brodveju i neonskim pticama.
Secirati bajke iz mastila Orvela,
plivajući u glavama mudrih lidera.
Gasiti vatre u pustim poljima,
trčeći uvijen u zadah ustava.
Ispitivati poglede insekata i parazitskih ćelija,
maštajući o milosti u njihovim nervima.

Završiti tekst plućnim krilima
I porodičnim stablom kraljevskog virusa.

Simulakrum

Košmar je prekinulo jecanje alarma
i bal obojenih piksela otvorio je prozor u onostrano.
Ulicama je zablistala kiša neonske kiseline,
nagrizajući kožu, pržeći zjenice.
Fluorescentna prašina je skakutala
po električnim tablama na staklenim tornjevima.
Sa jedne je curila nafta iz limenke za koka-kolu.
Dvije očne jabučice od pepela su namignule
u pravcu kioska za prodaju egzotičnih mirisa.
Memljive arome punile su krila
pluća prošaranih biserjem jektike.
Silueta obraza izvajanih puderom pitala se
odakle patnja na licima šaputavih figura sa dasaka Brodveja.
Kikot i dahtanje hologramskih sjena
stapali su se sa naricanjem uličnih proroka
budeći sjetu u očima mladih emotikona.
„...but a dream within a dream...”
prošišta niz drečavih frejmova
sa zida milovanog svjetlošću projektora.
Mjutirani mutanti klizili su niz odvode
kanala nakićenih fosilima bogate crijevne flore.
Začuo se vrisak iz opojnog mraka podruma,
odmah ugušen pucketanjem binauralnog poljupca.
Sajberkrici su krckali gusti kristal displeja,
a njegove kockice zarivale svoje kutove u prste
književnika i filozofa opsjednutih akrobacijama prefiksa „post”.
Eho prvog vatrometa kosmosa zašumi sa televizora.
praćen plesom iskrica radijacije
uz vibracije valova raznobojne buke.

Tiho su strujali talasi elektriciteta
kroz nerve androida razorenih virusima
egzistencijalnog nihilizma i halucinacijama.

Košmar je prekinulo jecanje alarma.

NIKOLA ĆORAC

...o poeziji kao o neizlječivoj bolesti...

Nikola Ćorac rođen je 1991. u Podgorici. Student je na Odsjeku za crnogorski jezik i južnoslovensku književnost na Filološkom fakultetu u Nikšiću, a kao student na razmjeni boravio je na univerzitetu u Gracu. Pjesme su mu objavljivane u zbornicima *Raspoloženi za ptice, ili je već neko to isplanirao*, *Rješenje zagonetke*, *Bespomoćne riječi*, *Kolažiranje*, *Pisci ne padaju s neba*, kao i u nekoliko crnogorskih i regionalnih književnih časopisa, među njima *ARS* (1–2/19), *Vesna* (15) i *Script* (5). Jedan je od finalista 33. Festivala mladih pesnika u Zaječaru i 49. Ratkovićevih večeri poezije u Bijelom Polju, gdje je osvojio treću nagradu za poeziju. Njegova poezija se može naći i u izboru PAF konkursa (2019). Uvršten je u izbor za prevod na njemački jezik na konkursu *Vrijeme (bez) utopije. Mreža mladih pisaca*, projekta koji je podržala Njemačka akademska razmjena (DAAD), a prevod na francuski i ruski jezik je u najavi. Objavio je samostalnu zbirku poezije *Niko nas nije upozorio* (OKE, 2020).

o čemu hoćeš da pričamo

pušim nagnut preko prozora.
dolje su prekopali ulicu
tražeći vodovodne cijevi.
nekoliko dana ranije našli su grobnice
i sve ih popunili betonom.
niko više neće misliti o tome, rekla si.

o poeziji govoriš kao o neizlječivoj bolesti.
čitaš karverove sabrane pjesme koje sam dobio za
rođendan.

toliko je toga o čemu čovjek može misliti.
kašika rovokopača puna nečijih ostataka i
zemlje.

osjećam tvoju ruku i
pogled
o čemu hoćeš da pričamo?

o čemu je razmišljao Hemingvej

dugo nijesam napisao ništa do kraja.
prispava mi se ili jednostavno nemam rješenje.
kako uopšte odlučiti kad je kraj?
ti nezavršeni rukopisi liče na medicinski izvještaj moje majke:
nerazumljivi su mi.
jutros sam čekao ispred očne ordinacije kontrolu.
jedna žena listala je Hemingveja,
malo džepno izdanje kakvo sam prošle godine
našao na buvljaku.
nezainteresovano je spustila knjigu pored sebe i ustala
čekajući da čuje svoje ime.
o čemu razmišlja?
o čemu je razmišljao Hemingvej
prije nego što je pucao sebi u glavu?

o fotografiji s mora

drži na krilu porodični album i gleda fotografiju:
ponovo je ljeto i na moru smo
otac me drži iznad vode
majka je sa sestrom,
i smiju se
na starim fotografijama
osmijeh izgleda drugačije
datum na poledini govori o važnosti
da se sačuva
piše da je devedesetšesta.
sumnjam u kvalitet sjećanja, kažeš
s vremenom preuveličavamo uspomene.

o nezgodnim pitanjima

imao sam četiri godine i pitao sam majku
šta je to udes?
ona je znala da riječi izgube smisao
kada se objasne i nije rekla ništa.
tog dana, sahranili su oca.

godinama kasnije prošlost ide za mnom
otkrivam nove riječi i govorim manje.
sentimentalan sam dok gledam fotografije
priča je ista svaki put,
i znam šta će se desiti na kraju.
Poslije nekih pitanja treba staviti
tačku.

MILENA RADEVIĆ

...*novo normalno*....

Milena Radević rođena je 1998. u Podgorici. Diplomirala je Francuski jezik i književnost. Pjesme su joj objavljene u svim zbornicima Foruma mladih pisaca, u crnogorskim časopisima za jezik i književnost *Script* i *ARS*, književnim online časopisima *Fragment* i *Libartes*; zborniku *Rukopisi* 43, Doma omladine Pančevo. Njena poezija je prevedena na njemački jezik i uvrštena u antologiju konkursa *Vrijeme (bez) utopije* u austrijskom časopisu *Lihtungen* (164/2020). U prevodu na francuski jezik pjesme su joj objavljene u zborniku *Nova BHCS poezija*, izdavačke kuće Slavitude (Pariz 2021). Takođe, poezija joj je prevedena na poljski jezik i objavljena na književnom portalu *Babiniec Literacki*. Dobitnica je dvije treće nagrade na konkursu za neobjavljene rukopise mladih pjesnika do 27 godina na 50. i 51. *Ratkovićevim večerima poezije*, za 2020. i 2021. godinu.

Novo normalno

Svijet je postao ozbiljan, ali ja
još uvijek čistim nos rukavom
Nakon dnevnika
reći ću ti šta mislim
o trenutnoj situaciji

Svijet je uzdrman
Odavno duže i ljepše nijesam spavala

Da budem elokventna govorim
stopa
poručuju
prema najnovijim istraživanjima
apokalipsa

Svijet je zabrinut
navikavam kosu na manje pranja
da se manje masti

Da popunim vrijeme
četujem
flertujem
tverkujem

Svijet se rasipa
moja rutina je nepokolebljiva
Svijet se trese
prijaju mi moji zidovi

Da budem u trendu deklamujem
farmakomafija
duboka država
„u šoku sam“
vakcina
kina
sprdačina
#RIP

Svijet kreće bojom crne hronike
dok ja tumačim zvijezde
i lakiram nokte
pastelnim bojama

Studije

U studentskom gradu
djeca se igraju žmurke
jedni dobacuju drugima
preko ulice
da nema prelaženja
na drugu stranu
Ko pređe – diskvalifikovan.

Neko od preko puta čuje
i razglasi drugima
Svi se pokunjeno vraćaju
Zapljuvani u neznanju.

Gledale smo kako
jak dim izlazi
iz zgrade
preko puta doma
Nije gorjela zgrada
Nije bilo tragično
Majka bi rekla –
To se sigurno nekome sulundar zapalio
ili su prvi put naložili ove godine
Te noći sam sanjala
poplavu u domu
gušio me je osjećaj dima u grlu
Pomislila sam
pozovi majku,
reci joj da je voliš.

Perspektive

Iz žablje perspektive
dobro vidim vaše genitalije
i ako stomak dozvoli
vidim vašu gušu

kada me neko hvata
za ruku
samo je ispruži na dolje
a svoju dižem visoko
da ga dohvatim

i onda se klatim o nju
dosadujem se
kao kad roditelji sretnu poznanika
i pričaju dugo
dugo

Često me nagazite kao psa
koji vam se sapliće oko nogu
jer slabo držite povodac

Da bih vidjela nešto
iz vaše perspektive
da bih postala ptica
moram se odreći lokvanja
i skratiti jezik.

Ekspres lonac

Šta će reći, šta će reći ljudi
Ako se pročuje
Prolije
Dolije
Zaćini
Zakuva
Prekuva
Ako ekspres lonac eksplodira

Šta ako dođe do majke
Pa ona u suzama povjeri ocu
A on se od muke uhvati za srce
i pita Boga
šta mu je zgriješio i kuka
što sina nije napravio
Kao onoga dana u porodilištu
Pa psuje,
kao onoga dana u porodilištu

Već čujem majku kako viče
da ću da ih sahranim, jer

Šta će reći, šta će reći ljudi
ako eksplodira

Nedjeljom

Nedjeljom se kezimo iznad pečene kokoške
Svi se prave da neće batak
Musavimo se rođendanskom tortom
Pečemo šljivu
na zajedničkom imanju na selu
dok u glavi mjerimo svaki ar

Smijem se u teškim situacijama
Odbrambeni mehanizam
Majka mi ne vjeruje
Iznova se čudi, kritikuje
Kaže:
Teško tebi kad ti baba umre
Za bruku ćemo ostati
dok primaš saučešće

U tim trenucima
mislim
Dobro je da baba
odlazi kao podstanar
Jedan batak manje
za otimanje

Prečišćavanje

Svakog dana brišem po jedno sjećanje
Sazrijevanje prati sram
Spoznaju kajanje

Još dok te ispraćam
čistim za tobom
Uništavam za nama
Sa poda sklanjam našu odjeću
fotografije sa zidova
Tresem prašinu sa sebe
Kupam se satima
Um cijedim danima
Dok zatvaraš vrata
Već sam otvorila prozor

Prisjećam se da je disanje
mehanički proces
dešava se i bez tebe

Sazrijevanje prati misao da
ovo sjećanje ne moram da obrišem

Ispočetka

Bez nostalgije za svim sto se nije desilo
Život je privremeni problem
Ne tražim dugoročno rješenje.

Ne umirem u bolu
on zamire u meni.
Ne umirem u bolu
on zamire u meni.

Prevazilazim se
Pronalazim se
Prihvatam se
Idem(o) ispočetka
Sada je sve
stvarno
kako treba.

Žene

Rekla mi je:
Žena može sve
ako ima za koga
Rekla sam joj:
Uvijek ima za koga
Ako zna za sebe

Naši foto-albumi

Majka pokvari svaku našu fotografiju.

Sve mature, diplome, rođendane i rođenja unučadi

Svi očešljani i sređeni

Sakoi, štikle i majkine suze

Svi smo nasmijani i ona je srećna, kaže

Bio bi tako ponosan

i blic kamere obasja njene vlažne obraze.

I mi odrasli smo pretend

Ljubica mi je objasnila
Da nije prava maca
Ja se Menka samo pretvaram da sam maca
ja sam maca pretend
Kazala sam joj u povjerenju:
A ja nijesam tetka Menka
moje ime je Milena

Pogledala me je kao da ništa gluplje nije čula
Baš si smiješna, Menka
Dodala mi je pretend krila
i pošla da uhvati miša

Majčinski

Ona opere moj veš
raširi ga
pokupi
opeгла
i nasloži
ja ga pakujem u kofer
i opet odlazim
Tako mi pruža sve u životu

Sve sam opet izgužvala
i odlažem u orman
koji guši mirise vikenda
i pitam se kad ću
opet osjetiti njen zagrljaj
mirisniji od bilo kojeg omekšivača

Periferija

Sve što nije centar
periferija je

Diktira mi se
kakva treba da budem
Klimam glavom i
zapisujem sve što čujem
Kada dođe test
uradim po svome
i padam

Sistem ne prihvata nove ideje
Probila sam rok
ali još uvijek ima vremena
da se stigne do centra

Na periferiji sam
ono što odaberem

Movie Night u policijskom času

Večeras je
corona
indoor date night
movie night
Gledamo Breathless
À bout de souffle
Do posljednjeg daha
Pizza, vino, svijeća

Sve mi je jasno,
ali ništa nije
Likovi se ponašaju nelogično,
nijesam znala da se to može
Istrčala bih, legla gola na ulicu
gledala kao vjetar kovitla maske
i vrisnula *C'est vraiment dégueulasse!*

On bi da bježi iz Pariza u Rim
Mi ne možemo ni iz ova četiri zida
Zato sipaj još vina, barem
možemo da se ljubimo
do posljednjeg daha

A girl can dream

*Verona je uvijek bila mnogo više
od tragične priče dvoje ljubavnika*

U Julijinoj kući
zakačila sam katanac
za tek rođenu sestričinu
Sačuvaću joj ključ
katanac više neće biti tamo,
ali neka ide, neka traži
kada dođe njeno vrijeme
Ja se još tražim
u snovima
o Veroni
Žalim što sam zalijepila papir na zid
hanzaplastom
Mamak je bio nedostajan takvog rituala
zadovoljila sam formalnosti,
a nijesam stigla da dotaknem Julijinu dojku
Dva slobodna sata u Veroni
malo su da se igdje stigne
Ipak, ostala mi je mapa
koju smo dobili na parkingu za autobuse
Danas mi uramljena stoji na zidu
gledam je pred spavanje
Opominje me
da je još uvijek moje vrijeme
da mogu svuda da se tražim
naročito u snovima
naročito u onim o Veroni

Papir, kamen, ma-ka-ze

Donosim životne odluke
one najbitnije
Stiskam pesnicu iza leđa
Izazivam univerzum
Pjevušim
Papir
Kamen
Ma-ka-ze

I on poklapa
moj kamen
papirom
Konačno mi je jasno
zašto je papir jači
Vrijeme je da presiječem
više neće biti spoticanja

BARBARA DELAĆ

...pretresanje bilježnice...

Barbara Delać rođena je 1994. u Kotoru. Diplomirala je na studijama Moderne i savremene teorije umjetnosti. Nagrada na 32. Festivalu mladih pesnika u Zaječaru omogućila je štampanje njene prve knjige poezije *Tomorrowland*, za koju je dobila i Brankovu nagradu u Novom Sadu 2018. godine. Drugo, dopunjeno izdanje knjige *Tomorrowland* objavljeno je u Crnoj Gori 2019. godine, u izdanju Nove knjige. Njena druga zbirka poezije *Gdje smo ovo, pričaj mi* objavljena je u izdanju OKF-a 2020. godine. Tokom rezidencije Berlin-Stipendium, koju dodjeljuje Akademija umjetnosti u Berlinu, napisala je poemu *Gdje smo ovo pričaj mi*, koja je u Berlinu imala i svoje premijerno, performativno predstavljanje, u saradnji sa kantautorkom Sarom Renar. Takođe je dobitnica i stipendije *Reading Balkans* za 2021. godinu.

Članica je književne grupe Forum mladih pisaca koja se okuplja u podgoričkom KIC-u „Budo Tomović“ od 2015. godine. Objavljivala je poeziju i kratke priče u brojnim zbornicima, književnim časopisima i portalima. Uvrštena je u izbor za prevod na njemački jezik na konkursu *Vrijeme (bez) utopije. Mreža mladih pisaca*, projekta koji je finansirala Njemačka akademska mreža (DAAD). Poezija joj je prevedena na engleski, njemački, albanski, francuski, slovenački, a u najavi je i prevod na grčki.

Opstanak

ko može biti toliko lud
da napreže male uplašene sinonime
za razumijevanje
ruševine nijesu zaštićene
od hladnoće i novih
razaranja
više niko ne pretresa bilježnice
ali čim se malo odmaknem
pitaju me čija sam
grad se priklanja bez razmišljanja
okrenuti glavu ili okrenuti obraz
čekati u redu iza muškarca
ne dočekati
penziju
u arheološkom muzeju
šta me je to pomaklo više nego
Vukovar
kosti na kojima leži ovaj kraj
zamisli koja opravdanja
ćemo mi tek izmišljati
djeci i rijekama

Nemir

fiksiram fikciju za prozor
nije se dobro zapekla iznutra
živa i strahovito važna stranica
golica pitanja zatočena u grlu
rat & mit & miševi, reci mi
kome očni satelit signalizira
bjesne prizori gladni sinovi
sviraju sintisajzer u ulazu
u njegoševom parku raste drvo sanjanja
samizdat oslonac za nezaposlenost
znalaca vanzemaljaca, o čemu to
lomimo glavu pred spavanje
oslobađamo strahove i nadanja
u slikama koje možda nećemo izraditi

Djevojčice trčeći prelaze ulice

djevojčice trčeći prelaze ulice
niko se ovdje ne zaustavlja
bridžit sanja kad ima o čemu
pogledaj lijevo pogledaj desno
u ime majke i ćerke u ime borbe
kako se pišu priručnici
na banderi slika nekog kog su ispustili
iz ruku u aut ne sjećam se više
gradi se da bi se ramilo, spokojno
ceste sijeku breze sijeku hljeb
kruh naš nastrani glad je igra
poštovana gospođo/gospođice
univerzitet trpi od pekića na ovamo
ništa se nije desilo nije se pozornica
puškarnica nije se ispitivala nije
naše muve zuje zastrašujuće
plastika zapljuskuje obalu
oblak trlja misli munje
negdje neko zastane
u divljini svijetli svemir re-
konstrukcija svijet presvet cvijet
bridžit traži nešto konkretno
proljeće na tanjiru od secesije
recesije

Pijaca

ananas vodi takvu politiku da me je
sramota šetati tuda kamoli kupovati
pisati cijene na dostojanstvene ruke
poeziju mjeriti cijepati na metar
ono što smo godinama sadili izniče
u tebi, domovina se kladi na karanfil
kriminal nema ništa sa tim organskim
suncem, u tvojim očima to tako prosto je
svježe ubrane glavice kilogrami ljubavi
sezonski trzaji koji podsjećaju na buđenje
boga svih radnika i radnica, morsku so
prilijepljenu uz tijelo, glas bijelih rada
mora da se rimuje sa mirom, ne znam
o prestupu, ni gdje prestaju ukusi iz svih
krajeva svijeta, kada ti se približim
naše države negoduju prevodom
kad predvode pijace ja bolje ne mogu

Nemoj misliti da možeš otići

Nemoj misliti da možeš otići tek tako.
Nemoj misliti. Pregladni umjesto toga
radi nešto konkretnije nešto što te može držati
budnom bez slobodnih dana bez osiguranja radi
nešto korisnije, kiša prodire na prozore otvorenih
shvatanja, prije nego shvatiš mokra si i nemaš
gdje skloniti svoju melanholiju. Knjige opasno
djeluju kad slova počnu da bježe u neistražene
ulice podsvijesti i igraju se tajnog detektiva.
Među nagomilane neriješene slučajeve i neuspjele
pokušaje ima mjesta za konfrontaciju. Greška
postaje maestralna tek u rukama genija gubitnik
budi interesovanje. I večeras Tomas, Brisanje.
Čitalačka odgovornost. Radni staž. Mir
kompromitujuće konotacije. Lutanja. Domine
godina padnu kao srušene dok vičemo o boli.
Čuvar kuće, nema sumnje. Ugasi svijetlo i
stišaj umjetnost da može mirno da se spava.

Zakuvane situacije

u zajedničkoj kuhinji sam srela iransku muzičarku
prije nekoliko godina je sa mužem izbjegla
u Berlin
dok pere suđe, pita me o položaju umjetnica
u mojoj zemlji
interesuje je minimalna kvota slobode
i zbog čega ne odem
čitala sam o aktivistkinji u iranu, ima 25
koliko i ja, to mi se dobro urezalo
i na još toliko godina je osuđena
više se ne sjećam zbog kakvog protesta
zato pretražujem
ni internet se ne sjeća
nova vijest: nagrađivana advokatica koja
je branila aktivistkinje je uhapšena
i osuđena na 148 udaraca bičem i 38 godina zatvora
dobro se zakovalo, kaže, to nije sve
sljedeći put kad se vidimo ispićaće mi više

Pregled noćnih dešavanja

na ćošku prosjaci i dežurne luralice
ukrščaju jad odveć obeshrabrenih riječi
glad razvijenih senzora koji detektuju
vibracije pokošene u vazduhu mirise
kolonjske vode pomiješane sa brzom
hranom nesagorivim česticama gasa
ono što ne može ni čovjek sa zmijom
oko vrata, ni nova prerada bitlsa
let it be, ostavljaju za sobom prisvojen
pokretni mobilijar i prerušavaju se
u nečije sinove, komšije, glasače
na krilima noći obilaze zapuštene
spomenike koji vonjaju na odsječeno
mrtvo tkivo istorije bačeno u pejzaž
koji bi nedresirani psi rado istrgli iz
rama, ali ljetnja noć je preblaga za
uzaverlo tumačenje pravca / lica
oslobođena od stereotipa dnevno-
svjetlosne licemjerne ravnoteže zato
se ulivaju u beskonačne tokove bez
jasnih želja i širokih vizija u kojima
bi zaplivali i izronili sa nekom boljkom
više, učitali se u program razumljiv
svima koji ove noći traže hobotnice
načina, ne bi li nicali kao krakovi
pregaženi na prelazu za pješake

sa dugim stažom u domenu čekanja,
ili pak puštaju sentimentalno korijenje
u divljim neobrađivanim baštama
kulture, beru trešnje iz dopunjenog
izdanja nove gradske zbrke

Čari čartera

kada ugledamo avion zamišljali smo želju
nije djelovalo teško ući u trag
vikend afera sa pasošem, na čekanju
ugovorenih poslova, na neviđeno
sa dobitnom kombinacijom dan je
dobitak za kušanje, ima ukus tek
na određenim visinama dobija na težini
sa koje neopaženo stradaju čistači stakla
i lete odluke, olako padaju na glave prtljazi
puni ratova, crne magije, domaćeg džema
od ribizle razloga za začarani čarter splet

JANA RADIČEVIĆ

...zona neutralnog pritiska...

Jana Radičević rođena je 1997. u Podgorici. Studije germanistike završila je na Filološkom fakultetu u Nikšiću, a kao studentkinja na razmjeni boravila je i na univerzitetima u Marburgu i Gracu. Trenutno je na master studijama na Univerzitetu Virzburg u Njemačkoj. Članica je književne grupe Forum mladih pisaca koja se okuplja u podgoričkom KIC-u „Budo Tomović“ od 2015. godine. Prva zbirka poezije *ako kaŕem moŕe postati istina* objavljena joj je 2019. u izdanju Partizanske knjige iz Srbije. Poezija joj je prevođena na njemački, engleski, francuski, makedonski, albanski, ruski i slovenački. Najmlađa je dobitnica godišnje literarne stipendije *Writer of the City of Graz* za 2020/21 koju svake godine dodjeljuje grad Grac.

www.janaradicevic.com

zona neutralnog pritiska

(ODLOMAK IZ POEME)

tu odmah pored rijeke
u hladu visokih topola
doselio se dedin prađed i napravio kuću
ta kuća više ne postoji ali dedin otac je tu rastao
još sjevernije dedin otac je napravio kuću
ta kuća više ne postoji ali da je moj deda tu rastao
to dokazuje kameni točak veličine dlana udubljen po sredini
dio dedine igračke kad je bio mali
ostale djelove možemo samo da zamislimo

ne znam da li je tamo pogledaj bliže pogledaj bliže

tu me je deda naučio kako se pravi frula
i frula je nešto šapnula dedi
pššš ssšss huuu hu hu truuu fpfuu
pa mi je deda rekao da je prvu frulu svirao vjetar
na slomljenoj trsci
kad počne da cvjeta
od mlade grane vrbinog drveta helikoidalno se zarezuje prutić
fini rad rukama u hladu visokih topola

ta kuća je srušena
još sjevernije
deda je napravio novu
tu je rastao moj otac
ona je takođe srušena
još sjevernije on je napravio novu
tu sam rasla ja

no ja nijesam pošla sjevernije već na zapad
i svoju kuću ne gradim od crvenih opeka
već na tvojim riječima

*deda pri pozdravljanju zna da kaže
srećan ti put i mirno more
ti mi to nikada nijesi rekao
pomislila sam da bi mogao
i pomisao na to
mnogo me je plašila*

gdje ćeš deda? idem na rijeku plavničku
rijeka i dalje plavi ako kiša nedjeljama ne prestaje
deda zato ne voli kišu draži mu je sjeverni vjetar
tu su naši preci davno došli sa izvorišta cijevne
negdje nadomak prokletija iz albanije
ili iz malog mjesta gruda u blizini skadra
sa druge strane granice rijeka teče pod drugim imenom
cem selcit cem selcit cem selcit cem
neki drugi mi žive tamo pod drugim imenima

*trenutak umire
i mora da umre brzo*

te godine bile su velike poplave
svima je voda ušla u kuću
nama nije
tati su se smijali kad je dizao temelj kuće u visini ceste

a onda su došle poplave i više nikom nije bilo smiješno
trajalo je svi su strijepjeli
tata je svaki dan uredno mjerio nivo vode nivo straha
sin komšije preko puta napravio je splav od stiropora
i veslao po dvorištu
voljela bih da sam vidjela kad je pao
neki su koristili čunove od praga do ceste
vozila sam dedin bicikl do jezera da provjerim nivo vode
što sam išla dalje voda je više prekrivala cestu
dedin bicikl je od teškog gvožđa i nema kočnice
pravio ga je sam
zato nijesam mogla da se zaustavim kad sam ugledala
veliku debelu zmiju
srce mi je lupalo u ušima
vratila sam se kući
prije sopstvenog straha

*jednom ću otići do močvare
zavući se među sav taj rogoz
i umiriti se sasvim*

vodene zmije izvijale su se po kućama
i razne druge strahote iz vode
sasvim se skućile u potopljenom namještaju
vlaga se uvukla u zidove
u podove
u postelje
nas je voda mimoišla
kao da se sažalila

svakog dana stizala je pomoć
hrana i voda
voda na vodu
konzerve koje niko nikada ne kupuje
pomagala sam
donosila sam
nosila lovačke čizme
gazila vodu
vodu na vodu
neko me je slikao
u dubokoj vodi
završila sam u novinama
mnogo prije nego što sam postala pjesnikinja
stidjela sam se slike u ružnom džemperu
rado bih je opet vidjela
sad bi bila samo smiješna samo voda

onda su deda i tata sagradili most od terase do ceste
dvije duge debele daske
bilo je lakše od probijanja kroz vodu
lakše od straha šta sve voda može da donese

nilski konj koji je živio u parku blizu jezera šetao je selom
nikica na slobodi pisale su novine
nilski konj u vodi oko parka
nilski konj pobjegao iz zoološkog vrta
nikica slobodno luta poplavljenim selom
treba je odstrijeliti – izjavio je gradonačelnik
odstrijeliti u vodi

i kiša je samo padala
kiša nije prestajala
voda još vode
znala sam da je loše
prijatelj je rekao tati: možete u moju kuću
sestru mene i psa povelu su kod babinog brata
odatle smo išle u školu
mamu i tatu nije bilo strah da će se jednog dana probuditi
i ugaziti u vodu
u strah
u još vode
ni mene nije bilo strah
bilo je drugačije zabavno
nijesmo više morali na jezero
jezero je došlo nama

p l a v n i c a p l a v i
i donja i gornja
tako joj ime kaže

*i ledeni brijegovi se polako tope
shvatili smo jednog jutra
kada smo ustajući iz kreveta
ugazili u hladnu vodu
mislili smo da je pukla cijev u kupatilu
zapušio se slivnik ali ne
to je voda došla po nas
da nam pokaže gdje su nam korijeni
odakle smo potekli*

nije mi jasno tata
zašto groblja u brda a sela u podnožja
sela se sele ili se iz njih sele

tako im ime kaže
sela su samo privremeno boravište
onda odeš u grad u neki soliter i brineš neke druge brige
zidovi su previše tanki
ko to živi iznad nas
čija beba neumorno plače

*ova poema naša je kuća
i dvosmislene rečenice naše su raskrsnice
i sve je bolje od onoga šta imamo
jezika si se odrekao jer nijedan nije logički savršen
i od tada šu š tiš
nešto na šta se tek treba navići*

mrtvi su sigurno sigurni
i oni divlji konji nažalost podavili su se
u nekim mjestima krave same idu na ispašu i vraćaju se kući
ne zato što nema ko da bdi nad njima
u nekim su selima krave slobodnije od žena

kuće se ogledaju u vodi
te godine nije se puno sadilo pa nije puno ni rađalo
ružna crvena kuća i pored nje
golo drvo japanske jabuke sa bezbroj plodova
a zima samo što je počela

*ne volim kupanje u slatkim vodama
kada u jezeru stopalom dotaknem alge
teško je i osjećam voda me vuče
da mi pokaže svoje podzemne livade*

voda
hladna i meka sebi samoslična
onda se konačno povukla i sve su novine pisale
nikica se vratila kući

ko me je naučio da razlikujem ronioca od obične patke? deda.
ko me je naučio da pravim frulice od vrbinog drveta? deda.
ko se nikad nije ljutio na mene? deda.

*uranjam
u sebe
i druge*

*ponirem
u sebe
i druge*

*izvirem
iz sebe
i drugih*

*naljutio si se na mene
prekinuo mi vezu i nijesmo se čuli danima nedjeljama mjesecima
i sada našim rijekama plutaju mrtve ribe
tako je tiho bez tebe
tiše od svih stajaćih voda
osim močvara jer tamo se puno kreće*

na plavnici su gradili izletišta
bili smo tamo kad su postavljani novi temelji
moji roditelji samo što su se uzeli
i ja imala sam godinu kad su me povelili tamo

bogata lažna sjećanja
na fotografijama su srećni
tata u crnom ima bradu i nosi naočare za sunce
majka s dugom kosom u velikoj crvenoj jakni u kojoj može
da stanuje troje
stoje kraj izvorišta zagrljeni
iza njih je crveni retro kombi
oni su iz retro priče

*moje tautologije
mutne su i rasplinite
i to da ćemo se sjutra probuditi
to je samo hipoteza*

kada duva jak vjetar
deda mi kaže da stavim kamenje u džepove
da me vjetar ne ponese
staru crkvu sam zamišljala drugačije
mističnu udaljenu
išla sam tamo da budem sama
deda je jednom rekao da želi da ga tu pokopaju
razumijem zašto
i mene odmah pored dede
to sam glasno izgovorila
baba se nasmijala

*rekla sam ti da nijesam neki plivač
ali ti znaš da
najbolje plivam u gustom tekstu
sa što više apozicija atributa apozitiva
sa što više zareza zareza zareza
kao pastrmka protiv struje*

tamo gdje su privezani drveni čunovi
i gdje struje vilini konjici
i gdje rastu divlji irisi
rijeka se još ne uliva u jezero
tamo vodi samo makadam
crne zmije vijugaju po vodi
i šire se bijeli lokvanj i crni kasoranj
tamo je naša zona neutralnog pritiska

život u plitkoj vodi

jednom si mi ubrao lokvanj
zamalo nijesi pao u vodu
zadržala te je moja ruka
stabljika je bila dugačka
danim je plivao u kadi jer ga nijesi htio prerezati
tamo smo se kupali ljeti
na maloj plaži među trskama
punoglavci samo što su se izlegli i komešaju se
pokušavaš da ih uhvatiš u tjesnac između dlanova
fasciniran kako nimalo ne liče onome što će postati
govoriš
da se odrasle krastače mogu vidjeti
ne bi sebe prepoznale

*trenutak umire
i mora da umre brzo*

voda je bistra
jasno vidimo naše odraze
posmatram se i mislim
ništa nije kako treba da bude

ništa nije kako želim da jeste
nešto na šta se tek treba navići
hajde dođi
jesu li to rusalke ili silikatne alge
voda mi prvo dolazi u vektorima
savršeno vidljiva skoro opipljiva
hladna i meka sebi samoslična

*u svim glagolskim sistemima ima više prošlih vremena
ja ću o tebi uvijek u prezentu*

umjetnost hvatanja ribe sopstvenim rukama
govorio si da je samo to zaslužena večera

u ormaru babine i dedine spavaće sobe
pored žutih dunja i rentgenskih snimaka
i dalje stoji kutija sa crno-bijelim fotografijama
najviše je onih sa ispraćaja
šta to kriju naši paganski običaji
što se to ljulja na granama
viri iza rogoza

tu se kriju rusalke i sve naše tajne

NATAŠA GUDELJ

...autorka nije prisutna...

Nataša Gudelj rođena je 1997. u Trebinju. Završila je Gimnaziju „Slobodan Škerović“ u Podgorici. Studentkinja je master studija Digitalne ekonomije na Ekonomskom univerzitetu u Beču i uporedo je zaposlena kao specijalista za marketing. Članica je književne grupe Forum mladih pisaca koja se okuplja u podgoričkom KIC-u „Budo Tomović“ od 2015. godine. Osvojila je treću nagradu na konkursu Ulaznica 2019, a jedna je od finalistkinja 32. i 33. Festivala mladih pesnika u Zaječaru. U 2021. godini bila je u finalu konkursa Mladi Dis kao i Festivala poezije mladih u Vrbasu. Iste godine osvojila je treću nagradu na književnom konkursu Sremčevi dani – Bal u Elemiru. U septembru 2021, osvojila je prvu nagradu na konkursu 51. Ratkovićevih večeri poezije za pjesnike do 27 godina, u Bijelom Polju. Pobjedom na ovom festivalu omogućila je štampanje svoje prve zbirke pjesama *Heterotopija*. Objavljivala je u zbornicima i književnim časopisima: *Raspoloženi za ptice, ili je već neko to isplanirao, Rješenje zagonetke, Bespomoćne riječi, Kolažiranje, Pisci ne padaju s neba, Rukopisi* (40, 41, 42, 43), *ARS, Vesna, Trag* kao i na portalima *Astronaut* i *Čovjek-Časopis*. Njena poezija se može čitati u izboru PAF konkursa (2019). Prevedena je na francuski jezik, dok je prevod na grčki jezik u najavi.

autorka nije prisutna

autorka nije prisutna

njene riječi
oči Mona Lize
prate me
sklopljene ruke
ne očekuju ništa
ne pružaju utjehu
dopustila bih nagonu da vrisne
ali to ih neće otjerati

autorka nije prisutna

sve te promocije
prozivaju ime
likuju
mlataraju knjigom
bojim se da će se riječi prosuti
kao u animiranim filmovima
vijaju knjigom
hvataju slona u prostoriji
poglavlja nemaju pristojna imena
moderne domaćice se zgražavaju
meni je konačno udobno.

pseća posla

gledam u ispruženu šaku

mrzim iznenadne
sistematske preglede

znam šta radi
halapljivo
iščupao bi me iz zemlje
pa zurio u korijen – pseća posla
ne pomjeram usta
alkoholom
obrisala sam otiske
znam da zataškam tragove

stižem na sigurno
gledam u ogledalo
i ne postavljam pitanja.

niko nikad nije umro u Beču

Klaus (20) umjereno uzima drogu
umjereno pije
noću ide kući uberom
u metrou
ne priča sa strancima
metro je crkva
tamo svi govore u sebi
osim ludaka od kojeg okreću glavu
on je svačiji prijatelj
ali priča isključivo s bogom
bogu je neprijatno
on se smješka dok ne izađe na sljedećoj stanici
Klaus (50)
sve češće radi analize krvi
svjestan da je umiranje preskupo
ne može da priušti slobodne dane
Klaus (80) je na težim drogama
broji dane i vagone
danim i vagonima unazad
pa se zbuni i krene iz početka
smije se blago i zahvaljuje
kad mu ustupim mjesto
volim da gledam
njegov veliki nos
i slutim njegova nedovršena posla
ali on ima vremena
ima vremna

ima vremena
jer niko
nikad
nije umro u Beču.

nešto čega se rado sjećam

budim se
kvasiš mi usta mokrom krpom
doktor koristi pravo veta
na hranu i tečnost
prije operacije
ništa ne tražim
dozivam te
i ti si tu.

generalno čišćenje

razmišljam:
bilo bi dobro da izvadim kosti
udaljim se od dodijeljenih oblika
pa ih odmorna
izglancam, podmažem
i vratim na mjesto.

uslov za preživljavanje

pakujem se
kratko
u posljednjem trenutku
više stanica
više stranica
više šalova
fiksiran vrat je disciplinovan vrat
i jedini uslov za preživljavanje

osmi mart

danas je osmi mart
dobila sam tri buketa
davaoci su izgledali neuvjerljivo
s osmijehom preuzimam utješnu nagradu.

handmade

dok priča
rukama pravi oblike
uveče kad upali lampu
leptiri se razlete po sobi

nosi prstenje
na prstenju kamenje
isti broj
na prstima i u bubregu

podizhe dijete
misli
svijet nije tako težak

stavi prste na lice
pita
vidiš li me bolje

rukama pravi oblike
nikoga ne drži za ruku
i ne voli muškarce koji to rade.

love /Lav:/ lost

*I upravo u trenutku kad se sredina točkova poravna s njome,
(...) uvukavši glavu među ramena, baci se pod vagon na ruke.*

svi moji bivši ljubavnici
liče jedan na drugog
svaki je
nesrećan na svoj način.

G r e g o r

Gregor me doziva
on bi volio da sam tu
Gregore moraš izgovarati moje ime glasno
ali da ne čuju komšije
GREGORE GREGORE GREGORE
pišem tvoje ime velikim slovima
ne mora sve da bude
onako kako nalaže pravopis
Gregore Gregore Gregore
večeras je pun mjesec
smiješ se i misliš da to ne pravi baš nikakvu razliku.

google search: smrt simptomi

pokušavam da se sjetim
posljednjih riječi
u oba pravca
ali sjećam se samo
da je smrt predugo vrebala
stražarili smo na smjene
bilo je nemoguće
osjetiti i najiracionalniju nadu

smjenjivali su se parovi ruku
oko mojih ramena
ne pamtim lica
nišanih sam u tačku ispod vrata
prije nego što me stegnu

u jednom trenutku
sestra je pronašla moj pogled
i rekla da je moj red
da služim žito

gledala sam kako
zrna iz velike činije nestaju.

Loš dan za umiranje

Gledam novi IGTV klip sa smiješnim odgovorima djece na pitanje „Šta je to emigrant?“

Anna (6): Emigrant je čovjek koji ima migrenu.

Elena (7): Emigrant je drugo ime za turistu.

Florian (8): Mama kaže da je naš komšija emigrant, znači emigrant je komšija.

Lukas (7): Emigrant je čovjek koji voli da se igra rata i mira.

Julia (8): Emigrant je onaj koji luta.

Lisa (6): Emigrant je čovjek iz Emirata.

Prijavljujem video. Shvatam da istina treba da bude smiješna da bi bila podnošljiva, u suprotnom ću ja postati nepodnošljiva. Možda već i jesam.

Košmar za dobrojutro, tik pred buđenje. U vodi sam. Noć je. Nesigurna da li sam obučena, dodirujem se od vrata naniže, opipavam kosti i tamo gdje ne treba. Poznanica mi drži časove ruskog. Ona je na suvom. Nailazi veliki talas, kao po njenom naređenju. Sjetim se da, kad pada lift, treba leći na pod. Zaronim. Mrzim da ronim. Zatišje. Profesorica dolazi u pratnji žene u crvenoj uniformi. One stoje na vodi. Grči mi se stomak, ne volim uniforme. Njena je previše dobro ispeglana. Zlatna dugmad mi peku

oči. Sve na njoj je crveno, tanke najlonke, štikle, suknja iznad koljena, košulja, kamen na prstenu, nokti. Ne sluti na dobro i opet je jedina opcija da zaronim.

Konačno se budim. Psujem profesoricu za dobrojutro. Ona inače uči djecu da sviraju gitaru. Drago mi je što nijesam postala učiteljica. O tome sam maštala dok sam bila mala. Živahnija sam od svakog djeteta, i bezobraznija. Ne znam zašto roditelji ne cijene te osobine. Za to se u zreloj dobi kaže snalažljiva.

Ustajem. U sobi je veći haos nego inače. Nije kreativan, nego haos koji izaziva frustracije. Srećom, soba je mala, a moja ruka je laka kad je bacanje stvari u pitanju. Ne volim da popravljam slomljeno. Osjećam olakšanje kad se otarasim predmeta koje sam dugo koristila. Isto olakšanje me obuzelo kad sam ostavila prvog dečka. Istina, njega nijesam imala dugo, ali to ga nije spriječilo da nastavi da zvoni mjesecima. Čula sam ga, iako je kontejner na trista metara od zgrade.

Ovaj put pospremam stvari tako što ih ubacim u kofer. Kad ga prepunim, sve u njemu me žulja. Stvari nosim u utrobi, kao ilegalnu robu. Možda bi mi bilo lakše da je nešto u tom koferu zaista ilegalno. Proradio bi adrenalin, umjesto osjećaja da me posjeduju gomila predmeta, neodlučnost i nesposobnost da kažem ne. Ne vadim ništa iz kofera, vučem ga za sobom kao mrtvo truplo. Na aerodromu prvo tražim gejtove za sve gradove u kojima sam bila. Zatim za one u koje bih mogla da odem i tek onda za onaj gdje putujem. On je uvijek na istom gejtu, raspored oblaka do njega je uvijek isti.

Dok čekam da se ukrcam, palim opet IGTV. Emigrant je

čovjek koji ima migrenu. Emigrant je drugo ime za turistu. Mama kaže da je naš komšija emigrant, znači emigrant je komšija. Emigrant je čovjek koji voli da se igra rata i mira. Emigrant je onaj koji luta. Emigrant je čovjek iz Emirata. Nijesu uvažili moju prijavu. Grizem donju usnu i pucam prste.

„Zar nijesu u pravu za sve što kažu?“

„Jesu, jesu.“ – odgovaram i shvatam da se slušalice nijesu povezale na blutut. Skrećem pogled ka svom sago-vorniku. Žena, malo tamnije puti, elegantno obučena, naočare za vid na vrhu nosa, nema puno bora, u njenom slučaju to je znak dobre genetike. Drži se samouvjereno. Pokušavam da procijenim da li je to opravdano. Prije trideset godina pobjegla je da je ne udaju za „dobrosto-jećeg momka“ i preselila se u Austriju. Radila je u domu za stare. Jedan dekica kojeg je čuvala ostavio joj je svu svoju imovinu, zato što mu je doturala cigarete i čitala poslije smjene. Nasljedstvo su joj, naravno, otela djeca starog, uz pomoć advokata. Klasična priča, djeca koja ga nikad nijesu posjećivala optužila su je da ga je obmanula i uspjela da dobiju na sudu. Ipak, nijesu znali šta je sve stari imao, makar ne šta je imao u domu. Nije mi rekla šta joj je dao prije nego što je umro, ali bilo je dovoljno da poslije njegove smrti napusti posao i pokrene svoj bi-znis: školu jezika. Vadi pljosku, nudi me, uskoro sazna-jem da je unutra domaća šljiva.

„Putujem u Bosnu kod sestre, godinama nijesam bila dolje. Moji su se pravili da ne postojim kad sam otišla. Nije bilo smisla da idem dok su bili živi. U dobrim sam odnosima sa bratanićem i bratanicom. Oni dolaze kod mene kad god mogu. Jedva čekam da ih vidim. Otići

ću i mojima na grob. Oprostila sam im sve još dok su bili živi. A valjda su i oni meni malo oprostili, kad su mlađu sestru udali za mog nesuđenog muža. Ona je dobra žena. Muž joj je na poslovnom putu u vrijeme kad ja dolazim.“

Opet potežemo. Tek što ju je vratila u tašnu, pojavljuje se izvjesni Fridrih. Bar deset godina je mlađi od nje. Oko vrata nosi markirani šal, dug kaput i elegantne matirane cipele. Sav nervozan Fridrih kaže da se zadržao u fri-šopu, izvinjava se i dodaje kako moraju da krenu, već su ih dva puta prozivali. Čula sam razglas, mora da je ona Azra. Namiguje mi i odlazi za njim. Kad je otišla, shvatam da je pljosku gurnula u moju torbu. Okrećem se, ali ih više ne vidim. Potežem opet. Nijesam sigurna kako ju je prokrijumčarila kroz sve kontrole. Srećna sam, konačno imam nešto ilegalno kod sebe. Pljoska me jedina ne žulja. Sjetim se da je zabranjeno putovati avionom u pijanom stanju. Potežem opet. Obuzima me neka toplina. Alkohol zna da grli. Otresem tu misao, ne treba mi novi porok. Prvi put letim Ostrijanom otkad su ugasili domaću avio kompaniju. Na ulazu u avion dočekuje me stjuardesa obučena u crveno. Od glave do pete, i jebene najlonke su joj crvene. Uvježbano mi poželi dobar dan. Žulja me njen akcenat, sa izraženim R. Primjećujem da ima duge prste i čudan oblik noktiju. Ne uspijevam sama da podignem kofer. Pomaže mi druga stjuardesa. Sjedam na sjedište, ne vezujem se. Gledam kako se avion puni. Razmišljam kako bi dobro bilo da mogu da zaronim. Momak pored mene je naš, pokazujem mu sliku kofera koji sam predala i jedva razgovjetno zamolim da ga preuzme kad se iskrca. Ustajem, nespretno uzimam ručni prtljag, zamalo sam jednu stariju gospođu udarila

u glavu. Probijam se do izlaza, začuđeni pogledi lijepe mi se za leđa. Stjuardesa pokušava da me zaustavi na vratima, ista ona što mi je pomogla da podignem kofer, ovog puta ja sam jača. Izlazim iz aviona. Napolju se sprema oluja. Potežem opet.

izdavač

JU KIC „Budo Tomović“
Podgorica

za izdavača

Snežana Burzan
direktorica

urednica i recenzentkinja

Jelena Knežević

lektura i korektura

Valentina Knežević
urednica Informativno-edukativnog programa

grafičko oblikovanje

Suzana Pajović

štampa

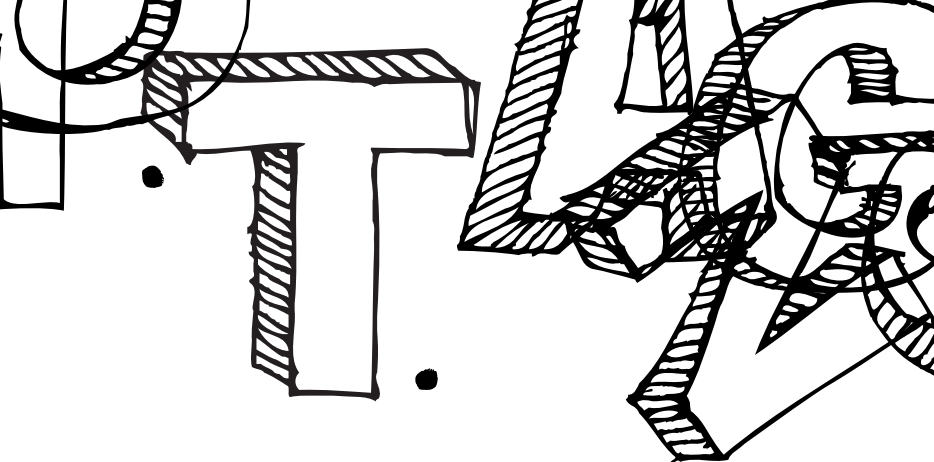
Golbi, Podgorica

tiraž

200

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna biblioteka Crne Gore, Cetinje

ISBN 978-9940-9704-8-2
COBISS.CG-ID 19768068

JU KULTURNO - INFORMATIVNI CENTAR
"BUDO TOMOVIĆ" PODGORICA